

κολουθεί να παραμένει, το σημαντικότερο περιοδικό επιστημονικού προβληματισμού και πληροφόρησης για θέματα ισότητας των φύλων και δικαιωμάτων των γυναικών. Για την αρθρογραφία της τιμήθηκε το 1980 με το βραβείο «Παύλου Παλαιολόγου» από το Σύνδεσμο για τα Δικαιώματα της Γυναίκας αλλά και στη συνέχεια με επαίνους.

Η Σ. Π. δεν υπήρξε θεωρητικός του φεμινισμού. Στρατευμένη στο φεμινιστικό κίνημα ως δυναμική παρουσία της οργάνωσής του, πρόβαλε παράλληλα με την πέννα της τα προβλήματα των γυναικών, υπηρετώντας μέχρι τέλους της ζωής της τις αξίες της κοινωνικής δικαιοσύνης και της ισότητας. Πίσω από μια ήρεμη παρουσία κ' ένα λόγο χωρίς εντάσεις και ακρότητες ή φανατισμό, άφησε το στίγμα της στην πολιτική ζωή του τόπου και στο γυναικείο κίνημα. Η κλασική παιδεία της συντέλεσε στη διαμόρφωση ενός τεκμηριωμένου λόγου, που δύσκολα μπορεί να αντικρουστεί.

Ο μεγάλος αριθμός των άρθρων της επιτρέπει μόνο την αναφορά στα θέματα που ιδιαίτερα πρόβαλε. Τα θέματα που την απασχόλησαν ήταν κατ' εξοχήν:

α. Θέματα ισότητας των φύλων στη συμμετοχή στην πολιτική, όπου πρόβαλε την αξία της γυναικείας συμμετοχής, όχι μόνο από πλευράς ουσιαστικής ισότητας δικαιωμάτων, αλλά και δυνατότητας προώθησης των δικαιωμάτων των γυναικών. Υπερασπίζεται τις ποσοτώσεις και τη λειτουργία τμημάτων γυναικών στα πολιτικά κόμματα. Επέκρινε άλλωστε έντονα το σεξισμό που παρατηρείται και στη Βουλή. «Αξιοπρέπεια κυρίες και κύριοι» τιλοφορούσε σχετικό άρθρο της.

Τονίζει εξάλλου έντονα τη δράση των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων, στις οποίες η συμβολή των γυναικών δεν αμφισβητείται.

β. Μεγάλο μέρος της αρθρογραφίας της αναφέρεται σε ζωτικά θέματα που αφορούν τις γυναίκες: Η θέση των γυναικών στην αγορά εργασίας είναι από τα κύρια θέματα που αναδεικνύει. Ανεργία, ανασφάλεια, ευέλικτες μορφές εργασίας, σεξισμός, ελλιπής κοινωνική μέριμνα για την εργαζόμενη μητέρα και τα παιδιά και προστασία οικογένειας. Χωρίς να υποτιμά την αξία του ανθρώπου, αντίθετα μάλιστα, υποστηρίζει το δικαίωμα στην άμβλωση, ενώ θεωρεί αναγκαία τη σεξουαλική αγωγή, την αντισύλληψη. Τολμά να καταδικάσει την ανίερη συμμαχία Βατικανού και των

77 κυρίως ισλαμικών αλλά και άλλων κρατών στο Πεκίνο το 1995 κατά των αμβλώσεων σε άρθρο της με τίτλο: «Να πούμε αντίο στον Διαφωτισμό;» (Αυγή 29.4.2011)

Η βία κατά των γυναικών είναι από τα σημαντικότερα θέματα που θίγει. Και ως βία θεωρεί και την πορνεία, τη σεξουαλική εκμετάλλευση, την εμπορία γυναικών (trafficking). Στην ειδική συνεδρίαση της Ολομέλειας της Βουλής, στις 25 Νοεμβρίου 2010 την Ημέρα αφιερωμένη στη βία κατά των γυναικών καταγγέλλει: «Η έμφυλη βία είναι θέμα σχέσεων εξουσίας ανάμεσα στα φύλα. Καταδικάζει τη νομιμοποίηση της πορνείας, την εμπορία γυναικών, το trafficking, αλλά και την ενδοοικογενειακή βία. Αλλά μορφή βίας είναι και όταν μπαίνουν κριτήρια ομορφιάς για τις προσλήψεις τηλεπαρουσιατριών: «Ανάγκη ρύθμισης με νόμο, αφού επιμένουν να λεπταίνουν τις ζωές των γυναικών».

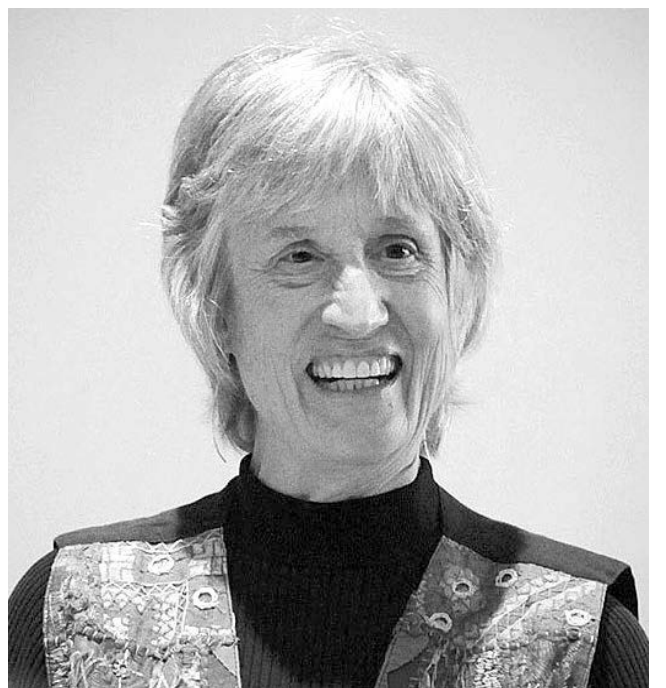
Δεν θα μπορούσε να λείπει από τη φεμινιστική συνείδησή της η καταδίκη της θέσης των μεταναστριών. Ζητεί να γίνουν ορατές σε πανευρωπαϊκό επίπεδο και τονίζει την αξία του Ευρωπαϊκού Δικτύου Μεταναστριών.

Στους αγώνες της όμως περιλαμβάνει και τα δικαιώματα ομοφυλοφίλων γυναικών και ανδρών.

γ. Όμως ο αγώνας με την αρθρογραφία της αλλά και τη συμμετοχή της σε παγκόσμιες διασκέψεις ως εκπρόσωπος του Σ.Δ.Γ. δεν αφορά μόνο τη γυναίκα της Δύσης. Ειδικά καταγγέλλει το θεσμό της προίκας, όπου υπάρχει, τη θανάτωση γυναικών στην πυρά και φυσικά καταδικάζει τους βιασμούς και τους γάμους ανηλίκων, την κλητερεκτομή. Προβάλλει με πάθος το θέμα των δικαιωμάτων των γυναικών των μουσουλμανικών χωρών. Μεγάλες ελπίδες της έδωσε, όπως άλλωστε σε όλες τις φεμινίστριες του κόσμου και τον πολιτισμένο κόσμο, η έκρηξη της Αραβικής Άνοιξης, στην Αίγυπτο και την Τυνησία. «Γυναίκες στη μετα-αυταρχική εποχή» τιλοφορούσε άρθρο της στην Αυγή (14.5.2011): Αναγνωρίζει ότι «Ο δρόμος είναι μακρύς. Δεν πρέπει ν' αφήσουμε τις γυναίκες μόνες εκεί. Πρέπει να θεωρήσουμε την υπόθεση και δική μας, γιατί εκεί αν απελευθερωθούν κοινωνικά, αυτό θα είναι και για μας όφελος.»

Η απογοήτευση όμως δεν άργησε να φανεί, όταν το όραμα απελευθέρωσης των γυναικών γκρεμίστηκε από την άνοδο των ακραίων ισλαμιστών στη Συρία και άλλες χώρες του Ισλάμ. Καταδικάζει έντονα το φονταμενταλισμό, και την έξαρση της θρησκευτικής βίας των τζιχαντιστών, με αφορμή την απαγωγή των κοριτσιών από τη Μπόκο Χαράμ, που σήμερα πλέον πήρε εφιαλτικές διαστάσεις απάνθρωπες, μετά τις εγκληματικές πράξεις των τζιχαντιστών στη Συρία και αλλού. Ευτυχώς δεν έζησε για να δει την εν ψυχρώ δολοφονία των σκιτσογράφων της σατυρικής εφημερίδας Charlie Hebdo στο Παρίσι, στις 7 Ιανουαρίου, που θα την ένιωθε μέχρι τα βάθη της ψυχής της, γιατί και η ίδια υπερασπίστηκε με πάθος την ελευθερία του τύπου. «Ας μη χαρίσουμε την Ευρώπη στους εχθρούς μας», είναι τίτλος άρθρου της στην Αυγή, το Μάιο του 2014,

Η παράθεση έστω και με τον επιγραμματικό αυτό τρόπο των αξιών που υπηρέτησε με την όλη δράση της στο φεμινιστικό κίνημα και την πνευματική της κατάθεση η Σούλα Παναρέτου δεν αφήνει αμφιβολία ότι υπερασπίστηκε δυναμικά τις κλασικές αντιλήψεις του φεμινισμού. Αντιλήψεις που είδαν την απελευθέρωση των γυναικών και την ισότητα με τον άνδρα θέση τους στις κοινωνίες μέσα από τον αγώνα για την κατάκτηση ίσων δικαιωμάτων. Ακολούθησε πιστά και εξέφρασε μέσα από το δικό της ψυχισμό δυναμικά τον αγώνα για τα δικαιώματα της γυναίκας όλου του κόσμου, στη γραμμή που χάραξε η μεγάλη Ελληνίδα φεμινίστρια Αλίκη Γιωτοπούλου-Μαρα-

γκοπούλου, κάτω από την ηγεσία της οποίας πορεύεται μέχρι σήμερα και στο μέλλον ο Σύνδεσμος για τα Δικαιώματα της Γυναίκας. Και αυτές είναι οι αξίες που το φεμινιστικό κίνημα και σήμερα στα πλαίσια της Ευρωπαϊκής Ένωσης αλλά και των οργανισμών του ΟΗΕ επιδιώκει να γίνουν σεβαστές.

Όμως στη νέα μετανεωτερική εποχή, του φιλελευθερισμού και του άκρατου ατομικισμού που απλά σκιαγραφήσαμε, η σύγχρονη ευρωπαϊά γυναίκα ασπάζεται και η ίδια τις αξίες αυτές. Η γυναίκα ως μονάδα και όχι ως κοινωνική κατηγορία. Γι' αυτό και οι κλασικές φεμινιστικές αντιλήψεις για την πατριαρχία υποχωρούν και ένα ενδυναμωμένο «εγώ» χαρακτηρίζει και την ίδια, όπως γενικά αναφέραμε στις θεωρίες του μετα-φεμινισμού. Όμως είναι πλέον γεγονός ότι η οικονομική κρίση που βιώνει σήμερα η Ευρώπη κάνει ορατή την επιστροφή σε καταστάσεις υποδούλωσης ανθρώπου από άνθρωπο. Και οι ευθύνες, αλλά και οι δυνατότητες αντίδρασης, στις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης χάνονται, γιατί τα κέντρα εξουσίας, και αυτά είναι πλέον διεθνή και είναι αόρατα. Ας κλείσουμε με τα λόγια αγωνίας της ίδιας:

«Φοβάμαι ότι εκτός από την οικονομική, караδοκεί και η πνευματική πτώχευση και πενία. Ο πηθικός αμοραλισμός...Μεταβαίνουμε σε μια κατάσταση πολιτισμικής παλινδρόμησης, εξαχρείωσης των πθών, υπονόμησης των νομικών εγγυήσεων της δημοκρατίας.. Οι βασικοί μοχλοί άσκησης πολιτικής πέρασαν στα χέρια των ιδιωτών, ομίλων και πολυεθνικών. Τα εργαλεία πολιτικής για τους πολίτες, ...θυσιάστηκαν στο βωμό της φιλελεύθερης ορθοδοξίας...»